

GÖNGUVÆN BORG 2036

stefna og aðgerðaráætlun

DRÖG

LEADING
THE WALKING
MOVEMENT

Inngangur

Fyrsta stefna Reykjavíkur um gönguvæna borg markar skýra framtíðarsýn um borg þar sem gangandi vegfarendur eru í forgangi í daglegum samgöngum. Markmiðið er að skapa borgarumhverfi þar sem það að ferðast fótgangandi er öruggur, aðgengilegur og eftirsóknarverður valkostur fyrir öll, óháð aldri, getu eða búsetu. Að öll hafi raunhæft val um að ferðast um fótgangandi. Það eru fjölmargir kostir sem felast í því að fleiri velji að ganga, ekki bara fyrir samfélagið í heild heldur einnig fyrir einstaklinginn sjálfan og umhverfi hans. Því fleiri sem ganga, þeim mun meira eykst aðdráttarafl borgarinnar, enda eru gangandi vegfarendur óaðskiljanlegur hluti af öruggu og lifandi borgarlífi. Reykjavík stendur frammi fyrir áskorunum sem tengjast mikilli bílanotkun, dreifðri byggð og veðurfarslegum aðstæðum, sérstaklega að vetri. Á sama tíma felast mikil tækifæri í áframhaldandi þéttingu byggðar, bættum almenningssamgöngum og aukinni áherslu á virka ferðamáta. Með markvissum aðgerðum er hægt að styðja við breyttar ferðavenjur sem bæta lýðheilsu, draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum samgangna og styrkja borgarlíf.

Stefnan styður við Aðalskipulag Reykjavíkur 2040 og aðrar lykilstefnur borgarinnar um sjálfbærar samgöngur og lífvænlegt borgarumhverfi. Hún er hluti af heildstæðri nálgun þar sem samspil landnotkunar, samgangna og borgarhönnunar skapar bættar aðstæður til að auka hlutfall gangandi vegfarenda. Við leitumst eftir því að nýta sem best gatnarými borgarinnar á skilvirkan hátt, bæta aðgengi fyrir öll og efla upplifun gangandi vegfarenda. Að ferðast fótgangandi á að vera eftirsóknarverður og eðlilegur valkostur í daglegum ferðum íbúa og annarra gesta borgarinnar.

Markmið

Meginmarkmið stefnu um gönguvæna borg er að auka hlutfall ferða gangandi vegfarenda, auka hvata og gera núverandi gangandi vegfarendum kleift að ferðast um fótgangandi. Það er gert með því að skapa öruggara, meira aðlaðandi, samfelldara og aðgengilegra net gönguleiða sem þjónar daglegri ferðaþörf íbúa og gesta borgarinnar.

Stefnan miðar að því að:

- það að ferðast fótgangandi sé raunhæfur valkostur í daglegum ferðum.
- bæta öryggi, aðgengi og upplifun fyrir alla gangandi vegfarendur.
- styðja við lýðheilsu, loftslagsmarkmið og sjálfbæra þróun borgarinnar.
- efla mannlíf og styrkja grundvöll fyrir nærþjónustu.

Til að ná þessum markmiðum byggir stefnan á þremur meginstoðum:

1. Virkni og tengingar

Tryggja samfelld, skilvirkt og auðskilið net gönguleiða sem tengir saman áfangastaði s.s. heimili, vinnu, skóla, þjónustu og almenningsamgöngur. Að það að ferðast fótgangandi stuðli að félagslegri sjálfbærni íbúa með þátttöku, jöfnu aðgengi og sterkari tengslum íbúa við nærumhverfi sitt. Öll eiga að hafa rými sem styður við þarfir þeirra.

2. Öryggi og aðgengi

Skapa öruggt og aðgengilegt umhverfi fyrir gangandi vegfarendur með sérstakri áherslu á börn, eldri borgara og aðgengi fyrir öll. Öll eiga að geta upplifað sig örugg gangandi um borgina.

3. Upplifun og gæði

Auka jákvæða upplifun af því að ferðast fótgangandi og auka gæði borgarrýmis með áherslu á mannvænt, fjölbreytt, grænt og skjólríkt umhverfi. Að ferðast fótgangandi á ekki eingöngu að vera hagkvæm leið á milli staða heldur einnig ánægjuleg, þægileg og eftirsóknarverð upplifun og að íbúar upplifi sig sem hluta af samfélagi, að tilheyra.

Gerð stefnu um gönguvæna Reykjavík

Borgarstjórn Reykjavíkur samþykkti 15. október 2024 sameiginlega tillögu um að skipa stýrihóp til að vinna að gerð stefnu og aðgerðaáætlunar um gönguvæna borg. Hlutverk stýrihópsins var að móta sýn og aðgerðir sem styðja við þróun Reykjavíkur sem frábærrar borgar fyrir gangandi vegfarendur með áherslu á aðgengi, öryggi, vellíðan og aukið hlutfall gangandi vegfarenda í ferðum innan borgarinnar, sem og að stytta og einfalda daglegar ferðir þeirra. Jafnframt var lögð áhersla á að vinnan myndi stuðla að bættu aðgengi fyrir öll. Stýrihópnum var falið að móta tillögu að stefnu og aðgerðaáætlun um gönguvæna borg með hliðsjón af hjólreiðaáætlun borgarinnar. Ákveðið var að vinna hnitmiðaða stefnu sem gildir til ársins 2036 með skýrum markmiðum og skilgreindum aðgerðum til fjögurra ára. Þar sem ný hjólreiðaáætlun er á lokastigi var tekin sú ákvörðun að stefna um gönguvæna borg fylgi henni að formi og framsetningu. Með því er stuðlað að samræmi milli stefnuskjala.

Helstu verkefni samkvæmt erindisbréfi:

- Gera tillögu að stefnu og áætlun um gönguvæna borg og hvernig hægt sé að auka aðgengi, öryggi, vellíðan og hlutfall gangandi vegfarenda í ferðum innan borgarinnar og stytta og einfalda ferðir þeirra.
- Öruggar og aðgengilegar gönguleiðir barna í skóla og tómstundir verði sérstakt áhersluatriði vinnunnar.
- Mótun áætlunar um úrbætur á innviðum eins og gangstéttum, gönguþverunum og ljósastýringu.

- Stefnumörkun um útfærslur göturýmis og göngubverana.
- Stefnumörkun um óskastíga.
- Yfirferð áætlunar um hraðalækkandi aðgerðir sem eftirfylgni hámarkshraðaáætlunar.
- Vinna við að bæta vetrar- og vorþjónustu á gönguleiðum.
- Leiðir til að auka öryggi og aðgengi gangandi við framkvæmdasvæði.
- Aðrar leiðir til að styðja við umferð gangandi vegfarenda í borginni.

Fyrsti fundur stýrihópsins var haldinn 25. september 2025. Hópurinn kom saman 12 sinnum fram á vorið 2026. Í upphafi vinnunnar var leitað til samtakanna Walk 21 til að styðja við stefnumótunina. Það reyndist farsæl ákvörðun að fá ráðgjöf frá Jim Walker og Carlos Canas Sanz en reynsla þeirra á sviði stefnumótunar um gönguvænar borgir veitti hópnum aukna þekkingu á mikilvægi gönguvænleika, ásamt lykiláherslum og aðgerðum á því sviði.

Stýrihópurinn fékk jafnframt kynningar frá sérfræðingum innan og utan borgarkerfisins, meðal annars um vetrarþjónustu, viðhaldsaðgerðir á göngustígum, umferðaröryggi, hönnun göngubverana og gangbrauta, hönnun umferðarljósa sem og um þróun gönguvænnar lífsgæðaborgar. Vinnufundirnir voru haldnir með þátttöku sérfræðinga innan Reykjavíkurborgar, stýrihópsins og Jims Walker. Á fundunum var meðal annars fjallað um aðferðafræði stefnumótunar, árangursmælingar og tillögur að aðgerðum og mælikvörðum, auk þess sem rætt var hvernig best væri að nálgast verkefnið til að tryggja árangur þess.

Gönguvæn Reykjavík

Gönguvæn borg byggir á samþættri nálgun þar sem landnotkun, samgöngur og borgarhönnun styðja hvert annað. Þétt og blönduð byggð styttir vegalengdir og skapar forsendur fyrir því að fleiri geti valið að ganga í daglegum erindum sínum. Bætt landnotkun og breyttar ferðavenjur eru lykilatriði í loftslagsmálum í borgarsamhengi. Þar gegnir stefna um gönguvæna borg, ásamt hjólreiðaáætlun og stórbættum almenningsamgöngum, lykilhlutverki.

Í Reykjavík er hlutfall bílanotkunar mjög hátt í samanburði við aðrar evrópskar höfuðborgir á meðan hlutfall gangandi er lægra en víða annars staðar. Þetta endurspeglar sögulega þróun byggðar og skipulag samgangna í borginni. Með markvissum breytingum á borgarumhverfi er þó unnt að snúa þessari þróun við. Þétt og blönduð byggð dregur úr vegalengdum, lækkar samgöngukostnað og minnkar umhverfisáhrif samgangna. Hún eykur einnig möguleika fólks á að velja aðra ferðamáta en einkabílinn, svo sem að ganga, en eftir því sem borgin þróast samkvæmt þessu skapast tækifæri fyrir aukið, öruggara og ánægjulegra umhverfi fyrir gangandi vegfarendur. Markmið borgarinnar er að flestir íbúar búi innan göngufjarlægðar frá daglegri nærþjónustu, grænum svæðum og almenningsamgöngum. Til þess þarf að byggja upp samfellt og vel tengt net gönguleiða þar sem forgangur fyrir gangandi vegfarendur er tryggður í allri hönnun gatna og almenningsrýma.

Göngugötur gegna lykilhlutverki í þessari þróun. Þær auka öryggi, styrkja borgarlíf og styðja við verslun og þjónustu. Reynsla af göngugötum í Reykjavík sýnir að þar sem aðstæður eru skapaðar fyrir gangandi vegfarendur eykst notkun rýmisins verulega og mannlíf eflist og styrkist.

Flæði gangandi vegfarenda

Laugavegur göngugata

Undanfarin ár hafa göngugötur verið innleiddar í Reykjavík sem markvisst skref í átt að gönguvænni borg. Haustið 2026 bættust Austurstræti og Veltusund við sem göngugötur, sem styrkti enn frekar samfelldar göngutengingar í miðborginni. Reynsla borgarinnar sýnir að göngugötur hafa jákvæð áhrif á borgarlíf og notkun almenningsrýma. Samkvæmt reglulegum könnunum Gallups fyrir Reykjavíkurborg um viðhorf almennings til göngugatna hefur ánægja og skilningur borgarbúa aukist samhliða auknu flæði gangandi vegfarenda, sem endurspeglar hvernig bætt aðstaða leiðir til breyttrar hegðunar.

Göngugötur eru lykilþáttur í góðu borgarskipulagi og tengjast markmiðum um sjálfbærni borga, lýðheilsu og lífsgæði sem sameina samgöngur og borgarhönnun. Þær auka öryggi gangandi vegfarenda, efla mannlíf og styðja við verslun og þjónustu. Á sama tíma draga þær úr hávaða og loftmengun.

Talningar á göngugötu Laugavegar sýna umfang þessara áhrifa. Um göngugötukaflann á Laugavegi frá Frakkastíg ganga að jafnaði um 10-20 þúsund manns á hverjum virkum degi en umferð um helgar getur farið vel yfir 25-30 þúsund og yfir 40 þúsund á stærstu dögnum. Þetta undirstrikar að þar sem rými er forgangsraðað fyrir gangandi vegfarendur eykst notkun þess verulega.

Reykjavík í evrópsku samhengi

Samkvæmt rannsóknum á lífsgæðum í evrópskum borgum er ganga algengur ferðamáti og í mörgum höfuðborgum ganga yfir 30% íbúa á dæmigerðum degi. Í borgum á borð við París, Stokkhólm og Helsinki er hlutfallið á bilinu 36-40%.

Í samanburði við þessar borgir er bílanotkun í Reykjavík mjög mikil en um 70% ferða eru farnar með einkabíl. Þetta endurspeglar bæði hversu dreifð borgin er og skipulag samgangna samhliða því en þetta bendir jafnframt til verulegs svigrúms til úrbóta.

Reynsla evrópskra borga sýnir að með þéttingu byggðar, bættum almenningsamgöngum og markvissri forgangsroðun gangandi vegfarenda er hægt að breyta ferðavenjum og auka hlutfall virkra ferðamáta.

Reykjavík hefur tækifæri til að fylgja þessari þróun og styrkja stöðu sína sem gönguvæn borg með því að bæta aðgengi, tengingar og gæði borgarrýmis.

Ferðavenjur í Reykjavík

Samkvæmt niðurstöðum árið 2024 úr reglulegri könnun á ferðavenjum borgarbúa fyrir umhverfis- og skipulagssvið Reykjavíkurborgar er einkabíllinn enn ráðandi ferðamáti í Reykjavík, þrátt fyrir aukna áherslu á virka ferðamáta. Um 70% fullorðinna ferðast til vinnu eða skóla með einkabíl á meðan einungis 13% fullorðinna ferðast fótgangandi.

Þrátt fyrir þetta benda niðurstöðurnar til breytinga á viðhorfum. Hlutfall þeirra sem nota virka ferðamáta hefur hækkað til lengri tíma litið og mælist 23% meðal fullorðinna. Jafnframt segjast 25% vilja ganga til vinnu, sem er nær tvöfalt hærra en raunveruleg notkun. Þetta bendir til þess að verulegt svigrúm sé til að auka hlutfall gangandi með bættum aðstæðum. Hjá börnum hefur hins vegar dregið úr notkun virkra ferðamáta milli ára, sem er áhyggjuefni í ljósi markmiða um lýðheilsu og almennt sjálfstæði barna.

Niðurstöðurnar undirstrika að ferðavenjur mótast ekki eingöngu af vilja heldur einnig af aðstæðum í borgarumhverfinu. Til að fjölga ferðum gangandi vegfarenda þarf að bæta aðgengi, öryggi og samfellu gönguleiða og skapa aðstæður þar sem það að ferðast fótgangandi getur verið raunhæfur og samkeppnishæfur valkostur við einkabíllinn.

- Einkabíllinn er ráðandi ferðamáti. Um 65% fullorðinna ferðast til vinnu eða skóla með einkabíl á meðan einungis 13% fullorðinna ferðast fótgangandi.
- Virkir ferðamátar eru að aukast til lengri tíma. Hlutfall þeirra sem ganga eða hjóla hefur hækkað úr 11% árið 2008 í 23% árið 2024.
- Um 70% losunar gróðurhúsalofttegunda í Reykjavík má rekja til samgangna.

https://reykjavik.is/sites/default/files/2024-11/4035976_rvk_usk_ferdir_skoli_vinna_011124.pdf

Aðgerðaráætlun 2026-2031

Aðgerðaráætlun þessi felur í sér raunhæfar aðgerðir sem munu stuðla að auknum og öruggari gönguvænleika í Reykjavík fram til ársins 2031. Aðgerðirnar fela í sér greiningu, hönnun og framkvæmdir þar sem þörfum gangandi vegfarenda er forgangsraðað. Markmiðið er að það verði eftirsóknaverður og eðlilegur valkostur fyrir íbúa og gesti að ferðast um borgina fótgangandi.

Aðgerðirnar krefjast þróunar á verklagi, verkfærum og þekkingargrunni sem styður við upplýsta ákvarðanatöku. Með greiningum aukum við heildstæða þekkingu á ferðum og þörfum gangandi vegfarenda til að tryggja jafnvægi milli samgöngumáta og stuðla að markvissri og skilvirkri uppbyggingu gönguleiða í borginni.

Aðgerðirnar munu m.a. bæta göngutengingar, aðstöðu, aðgengi og öryggi, og styrkja upplifun gangandi vegfarenda með auknum gæðum. Með þeim verða íbúum og gestum Reykjavíkur veitt aukin tækifæri, þekking, hvati og sjálfstraust til að velja að fara um fótgangandi.

Reykjavík vex hratt! Vandað og aðgengilegt net gönguleiða sem tengir saman ný og eldri hverfi, almenningssamgöngur, garða og önnur almenningsskými styrkir borgina, ásýnd hennar og aðgengi. Með auknum gönguvænleika verður umhverfið skemmtilegra og áhugaverðara að fara um, lýðheilsa íbúa batnar og betra borgarumhverfi skapast fyrir öll!

Aðgerðaráætlun 2026-2031

1. Gangandi börn

- Samvinnuverkefni með skóla- og frístundasviði og grunnskólum í Reykjavík um að auka göngu barna til og frá skóla og frístundum ásamt því að auka fræðslu því tengdu. Stuðningur við verkefnið “göngum í skólann”.
- Vinna greiningar sem tengjast því að auka rými og öryggi fyrir gangandi við skóla með hönnun á tímabundnum lausnum í greiningarskyni.

Ábyrgð: SFS. SABO. SFF.

2. Innviðir og aðgengi að almenningsgöngum

- Kortleggja skal og greina hvernig fólk gengur um borgina í dag og hvar er eftirspurn eftir bættum gönguleiðum.
- Greina skal sérstaklega aðstöðu við strætóstöðvar og fyrirhugaðar Borgarlínustöðvar, skoða hvar þarf að styrkja tengingar og bæta aðstöðu og aðgengi.
- Greina skal óskastíga í borgarlandi og þeir aðlagaðir að göngustígakerfi borgarinnar þar sem við á til að skapa bætt aðgengi og til að stytta leiðir fyrir gangandi vegfarendur.

Ábyrgð: SABO. SFF.

3. Öryggi gangandi vegfaranda

- Innleiða skal aðgerðir til að lækka aksturshraða í íbúagötum og framkvæma aðgerðir sem tryggja að hraðinn sé ekki yfir hámarkshraða.
- Greina og bæta skal lýsingu á fjölförnum stígum og undirgöngum, sérstaklega í nálægð við skóla, leikskóla og almenningsrými eins og torg og garða.
- Bæta skal öryggi og aðgengi á göngustígum í nálægð við hjúkrunar- og öldrunarheimili.

Ábyrgð: SABO. SFF.

4. Upplifun og upplýsingar

- Efla skal lífleg og aðgengileg göngurými með áherslu á gæði umhverfis, dvalarrými og menningarlegar áherslur.
- Öll göngurými séu hönnuð með áherslu á skjól, sólrík setsvæði, gróður, vatn og aðra vistlega þætti sem auka dvalargildi og upplifun.
- Bæta skal leiðsögn um borgarrýmin með skiltum, kortum og stafrænum lausnum.

Ábyrgð: SABO. SFF. S.BOR. MÍR.

5. Skipulagsáætlanir fyrir gangandi

- Í nýju skipulagi og við endurskoðun á skipulagi skal tengja lóðir við núverandi net stíga og stétta, þannig að ganga verður sjálfgefni fararmátinn.
- Snjósöfnunarsvæði, staðsetning þeirra og umfang skulu innleidd við skipulagsgerð.
- Skilgreina skal kröfur til innviða fyrir gangandi.

Ábyrgð: SABO. BOR. SKIP.

6. Vetrarganga

- Styrkja skal forgangsröðun vetrarþjónustu með því að setja gangandi vegfarendur í fyrsta forgang, sérstök athygli vakin á forgang á gönguleiðir barna til og frá skóla og frístundum.
- Huga skal betur að snjósöfnunarsvæðum og umfangi þeirra. Snjósöfnunarsvæði skerði ekki aðgengi og öryggi gangandi vegfarenda, innleiddar leiðbeiningar og kort um snjósöfnunarsvæði í Reykjavík.

Ábyrgð: S.BOR.

7. Viðhald

- Auka skal viðhald gangstíga fyrir gangandi vegfarendur. Viðhaldsáætlun skal kortlögð eftir tímabilum og forgangi og gerð opinber í vefsíðu fyrir almenning.

Ábyrgð: SFF.

8. Tækni

- Greina skal möguleika á nýjum tæknilausnum fyrir umferðarljós sem minnkar biðtíma gangandi við göngu-/umferðarljós og eykur öryggi gangandi vegfarenda.

Ábyrgð: SABO.

Skammstafanir skrifstofa og sviða Reykjavíkurborgar:

SABO: Skrifstofa samgangna og borgarhönnunar.

SFF: Skrifstofa framkvæmda og fasteignþjónustu.

SFS: Skóla- og frístundasvið.

S.BOR: Skrifstofa Borgarlands.

SKIP: Deild Skipulagsmála.

MÍR: Menningar- og íþróttasvið. Borgarsögusafn